

Мартін МакДона

**Королева краси з
Лінана
Людина-подушка
Усікновення руки
в Спокані**

Переклад Олекси Негребецького

особливі прикмети

Martin McDonagh

**The Beauty Queen
of Leenane**

The Pillowman

**A Behanding
in Spokane**

Мартін МакДона

**Королева краси
з Лінана**

—•—
Людина-подушка

—•—
**Усікновення руки
в Спокані**

*З англійської переклав
Олекса Негребецький*

ЛЬВІВ

УДК 821.111(417)
М-15

Мартін МакДона
**КОРОЛЕВА КРАСИ З ЛІНАНА. ЛЮДИНА-ПОДУШКА.
УСІКНОВЕННЯ РУКИ В СПОКАНІ**

П'єси

З англійської переклав Олекса Негребецький

Перекладено за виданням:

Martin McDonagh
The Beauty Queen of Leenane
Methuen Drama
A & C Black Publishers Limited, 2009
978 0 413 70730 7

Martin McDonagh
A Behanding in Spokane
Farrar, Straus and Giroux, 2011
978-0865479425

Martin McDonagh
The Pillowman
Faber and Faber Limited, 2003
0-571-22032-0

Мартін МакДона — сучасний ірландський драматург і кінорежисер, п'єси якого ставлять провідні театри світу. Постановки неодноразово організували і в Україні.

У п'єсі «Королева краси з Лінана» заторкнута проблеми нерозуміння й непорозуміння між поколіннями батьків і дітей, де стара егоїстична матір тримає при собі все життя доньку, занапащаючи її особисте щастя, що зрештою скалічує долі усім.

У п'єсі «Людина-подушка» автор вдається до метафор, щоб окреслити проблему жорстокого поводження з дітьми й зображає варіанти того, до чого призводить скалічена з малих літ дитяча психіка, в якій дійсність вже неможливо відмежувати від вигадки.

А в п'єсі «Усікновення руки в Спокані» зображено чоловіка, який усе життя витратив на пошук того, що йому не потрібно й повернути це загалом не вдається. Та найбільшим розчаруванням для нього стає те, що шукане завжди було з ним, а він цього не помітив.

Підтримка підготовки цієї публікації не означає, що Європейська комісія підтверджує її зміст, який відображає лише думки авторів і комісія не може нести відповідальність за будь-яке можливе використання цієї інформації.

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко».**

THE BEAUTY QUEEN OF LEENANE
Copyright © 1996, Martin McDonagh
THE PILLOWMAN Copyright
© 2003, Martin McDonagh
A BEHANDING IN SPOKANE Copyright
© 2011, Martin McDonagh
© Іван Рябчій, український переклад, 2019
© «Видавництво Анетти Антоненко», 2020

ISBN 978-617-7654-37-6
ISBN 978-617-7654-34-5
(Серія «Особливі прикмети»)

Зміст

7	«Любі наші Читачі й Читачки!»
9	Королева краси з Лінана
63	Людина-подушка
145	Усікновення руки в Спокані

Любі наші Читачі й Читачки!

Книжка, яку ви тримаєте в руках, побачила світ завдяки програмі «Креативної Європи» «Художній переклад». Ця програма допомагає публікувати та популяризувати високоякісну європейську літературу. Участь у ній дала нам змогу накреслити нові шляхи у видавничому бізнесі та навчитися працювати для вас іще ефективніше.

Наша серія «Особливі прикмети: 10 бесід про ідентичність» — це своєрідний культурний краєвид сучасної Європи. Словами видатних європейських драматургів ми наголошуємо на тому, що всі люди без винятку безцінні саме тим, що різні, а ще намагаємося прищепити повагу до кожної ідентичності й навчитися бути повноправними європейцями.

10 дуже різних авторів і авторок — і безперечних класиків ХХ століття, і найновітніших зірок, поміж яких переможці й переможниці найпрестижнішої Літературної премії Європейського Союзу.

9 дуже різних країн — кожна з неповторною історією та культурою, із власними травмами та проблемами.

7 перекладачів і перекладачок, які не просто фахівці, а й промотори своїх «паралельних» культур в Україні.

Наші книжки можна не лише читати й розігрувати в театрі вашої безмежної уяви. Їх можна бачити на театральних сценах, слухати в Інтернеті й на радіо, переглядати на телебаченні й на YouTube-каналах. А для тих, кому комфортніше комунікувати через гаджети,

ми підготували доступ до цікавого аудіовізуального контенту через QR-коди.

Ви зможете зустрітися з нашими авторами й авторками у книгарнях, на книжкових ярмарках і фестивалях, почитати й послухати інтерв'ю з ними, а також долучитися до буккросінгових акцій, освітніх програм і важливих публічних обговорень і дискусій.

Стежте за нашими новинами на видавничому сайті:
<https://anetta-publishers.com/>

а також у групах проекту в соцмережах:
<https://anetta-publishers.com/pages/%2Fdramaticbook>

Ми різні — ми рівні!
Приємного вам прочитання!

<https://creativeeurope.in.ua/programs/9>

КОРОЛЕВА КРАСИ З ЛІНАНА

Дійові особи*:

МОРІН ФОЛАН, 40 років. Звичайна, худа.

МЕГ ФОЛАН, її мати, 70 років. Огрядна, слаба.

ПАТО ДУЛІ, симпатичний місцевий житель, 40 років.

РЕЙ ДУЛІ, його брат, 20 років.

Місце дії: Лінан, містечко в Конемарі, графство Голвей.

Картина перша

*Вітальня/кухня в сільській хаті на заході Ірландії. Вхідні двері — з лівого боку сцени, під задньою стіною — чорна старовинна кухонна плита** з ящиком торфу біля неї та крісло-гойдалкою праворуч. На кухонній частині сцени є двері в задній стіні, які ведуть у невидимий нам коридор, а також новіша газова плита, раковина й кілька кухонних шаф, які огинають праву стіну. Над раковиною в правій стіні — вікно з широким підвіконням, яке виходить у поля,*

* В оригіналі персонажі говорять не літературною англійською мовою. Їхня мова доволі неправильна, «сільська», з укрощеннями ірландських слів, химерними зворотами тощо. Я перекладав літературно, але трохи ширше газетного канону з дев'яносто слів, тому при сценічному втіленні мова персонажів потребуватиме особливої уваги. В одному варіанті перекладу я проставив наголоси. — *Тут і далі — прим. перекладача.*

** На сцені стоїть саме плита, а не камін. Чорна стара плита, і друга плита — газова. Очевидно, драматург хотів цим щось сказати.

прямо посередині — обідній стіл з двома стільцями, ліворуч на підлозі — маленький телевізор. Є ще електричний чайник і радіоприймач на одній кухонній шафі, розп'яття і фотознімок братів Кеннеді, Джона та Роберта, в рамці на стіні над чорною плитою; важка чорна кочерга біля плити, та дешевого сувенірного вигляду вишиваний кухонний рушник, почеплений трохи далі вздовж задньої стіни, з написом «Устигни в рай на півгодини раніше, ніж диявол збагне, що ти вмер». Коли вистава починається, надворі йде сильний дощ. Меґ Фолан, огрядна жінка трохи за сімдесят, з короткою хімічною завивкою, злегка позіхаючи, сидить у кріслі-гойдалці й дивиться в порожнечу. Ліва рука в неї поморщена й децю червоніша за праву. Вхідні двері відчиняються і її дочка Морін, звичайна, худа жінка років сорока, заходить з торбами покупок і заносить їх на кухню.

МЕґ: Мокро, Морін?

МОРИН: Авжеж мокро.

МЕґ: Ох-ох.

Морін знімає плаща, зітхає і починає розкладати куплене.

МЕґ: Я собі зробила «Комплен»*.

МОРИН: Бачиш, ти й сама можеш.

МЕґ: Можу. (Пауза.) Але він вийшов з грудками, Морін.

МОРИН: Хіба я винна, що з грудками?

МЕґ: Ні.

МОРИН: Напиши виробникові, що «Комплен» з грудками.

Пауза.

МЕґ: Ти мені робиш «Комплен» гарний, однорідний. (Пауза.) Нема ні грудочки. Ані натяку на грудочку.

МОРИН: Ти погано перемішуєш, коли робиш.

МЕґ: Я добре перемішала і все одно були грудки.

МОРИН: Може, воду дуже швидко вливаєш. На коробці написано, що треба лити потрошку.

* «Комплен» (Complan) — британський молочний напій у порошок, на ринку позиціонується, як харчова добавка для здоров'я. У Вікіпедії «Комплен» пов'язують із цією п'есою.

МЕГ: Мм.

МОРІН: От у чому твоя помилка. Увечері зроби сама ще раз і побачиш.

МЕГ: Мм. *(Пауза.)* Я боюся окропу. Боюся, що ошпарюся.

Морін кидає на неї швидкий погляд.

МЕГ: Я чесно боюся, Морін. Боюся, що рука затрясється і я обіллюсь. А тебе вдома немає — і що мені тоді робити?

МОРІН: Це в тебе просто іпохондрія.

МЕГ: Я, ошпарена, вже валялася на підлозі — і ніяка це не іпохондрія.

МОРІН: Іпохондрія, всі це знають. Ти цілком здорова.

МЕГ: Тобто в мене нема інфекції сечового міхура, а є тільки іпохондрія?

МОРІН: Не розумію, як інфекція сечового міхура заважає тобі розколоти «Комплен», чи хоч трошки прибрати в домі, коли мене немає. Ти від цього не вмреш.

Пауза.

МЕГ: У мене спина болить.

МОРІН: Спина в тебе болить.

МЕГ: І рука болить. *(Мег на секунду піднімає поморщену руку.)*

МОРІН *(тихо)*: Гадство... *(Роздратовано.)* Я зроблю тобі «Комплен», якщо тобі самій це так важко! Робитиму хоч до другого прищестя! Тільки одне тебе спитаю. Чи Аннет або Марго приходять робити тобі «Комплен», чи купують вони тобі твою улюблену тріску в голландському соусі хоч би раз на тиждень?

МЕГ: Ні.

МОРІН: Отож бо й воно, що ні. І не тягнуть торби з продуктами на нашу гору. А ти цього не цінуєш.

МЕГ: Морін, я ціную.

МОРІН: Не цінуєш.

МЕГ: Я сама розколочу собі ще один «Комплен», тільки тепер добре розмішаю.

МОРІН: Ой, яке там «сама», забудь. Це ж я тут повинна все робити, один «Комплен» на додачу нічого не змінить. Я ж тут... я тут задрипана служниця та й більше ніхто!

МЕГ: Морін, ти не служниця.

Морін грюкає дверцятами шафочок, закінчивши розкладання покупок, з гуркотом відсовує стільця й сідає за стіл.
Пауза.

МЕГ: Морін, вівсяночки... Я ще не їла. Приготуєш? Ні, не зараз, Морін, відпочинь.

Морін, однак, уже схопилася, сердито потупала на кухню й з усім можливим шумом почала варити вівсянку. Пауза.

МЕГ: Може, послухаємо радіо?

Морін люто стукає пальцем по кнопці радіо. Воно раз-двічі хрипить, потім крізь статичні завади голосно лине гугнявий чоловічий спів гельською мовою. Пауза.

МЕГ: Аннет і Марго замовили для нас пісню, а ми її й досі не чули. Цікаво, чого така затримка?

МОРІН: Якщо вони її взагалі замовляли. То вони тільки сказали, що замовили. (*Морін пригнується над раковиною, потім обертається до Меґ.*) Здається мені, що з раковини знову смердить.

МЕГ (*виправдовуючись*): Ні.

МОРІН: Сподіваюся, що таки ні.

МЕГ: Морін, не смердить. Клянуся.

Морін повертається до каші. Пауза.

МЕГ: Морін, радіо не дуже голосно?

МОРІН: А що, тобі голосно?

Морін сердито вимикає радіо. Пауза.

МЕГ: Усе одно по ньому нічого нема. Якийсь тип співає нісенітниці.

МОРІН: Ти ж сама захотіла настроїти на цю станцію.

МЕГ: Тільки заради ірландської музики й отого, як ти там на нього кажеш.

МОРІН: Пізно тепер жалітися.

МЕГ: Я ж не заради цих нісенітниць хотіла настроїти.
Пауза.

МОРІН: Це не нісенітниця. Це ірландська мова.
МЕГ: Мені воно як нісенітниця. Чого б їм не говорити англійською, як люди?
МОРІН: А чого це їм говорити англійською?
МЕГ: Щоб знати, що вони кажуть.
МОРІН: Ти в якій країні живеш?
МЕГ: Га?
МОРІН: Ти в якій країні живеш?
МЕГ: У Голвеї.
МОРІН: Голвей — графство, а я питаю про країну.
МЕГ: О-о...
МОРІН: Ти в Ірландії живеш!
МЕГ: В Ірландії.
МОРІН: То чого ж це в Ірландії мають говорити англійською?
МЕГ: Я не знаю, чого.
МОРІН: В Ірландії треба розмовляти ірландською.
МЕГ: Отож.
МОРІН: Га?
МЕГ: Га?
МОРІН: «Говорити англійською в Ірландії».
Пауза.
МЕГ: От тільки де ти зі своєю ірландською знайдеш роботу в Англії? Ніде.
МОРІН: От у цьому і вся суть.
МЕГ: У цьому, Морін?
МОРІН: Якби англійці не відібрали в нас нашу мову, нашу землю, і наше Бог-знає-що, то хіба ми мусили б їздити до них випрошувати роботу й милостиню?
МЕГ: Думаю, саме в цьому вся суть.
МОРІН: Бо вона саме в цьому.
МЕГ: Америки це теж стосується.
МОРІН: Що «Америци теж стосується»?
МЕГ: Якби тобі довелося просити милостиню в Америці, то ірландська мова теж тобі не пригодилась би. Просила б англійською!

МОРІН: Хіба це не та сама причина?

МЕГ: Я не знаю, та чи не та.

МОРІН: Виховувати в дітей думку, що все, на що вони здатні — випрошувати милостиню в англійців і янкі. Оце і є самісінька суть і причина всього.

МЕГ: Може, й так.

МОРІН: Авжеж так, бо це правда.

Пауза.

МЕГ: Якби мені довелося просити милостиню, то вже краще в Америці, ніж в Англії, бо в Америці хоч сонця більше. *(Пауза.)* Чи це тільки так кажуть, що там краща погода? Морін, може, це брехня?

Морін ляпає вівсянки на тарілку й подає Мег; одночасно говорить.

МОРІН: Ти стара й дурна, сама не тямиш, що мелеш. Закрий рота і їж свою вівсянку.

Морін іде назад мити в раковині каструлю. Мег кидає погляд на вівсянку й звертається до Морін.

МЕГ: Ти забула дати мені чаю!

Морін хапається за краї раковини, нагинає голову, роздратована, потім тихо, помітно стримуючись, набирає в чайник води, щоб зварити матері чаю.

Пауза.

Мег поволі їсть і говорить.

МЕГ: Морін, ти, як їздиш, нікого не зустрічаєш? *(Немає відповіді.)* Ні, не в такий день, як сьогодні. *(Пауза.)* Але ж ти, Морін, ні з ким не вітаєшся, і це твоя біда. *(Пауза.)* Хоч з деякими людьми краще не вітатися. Один тип узяв і вбив бідну стару жінку в Дубліні — а він її навіть не знав. У новинах про це передавали, ти чула? *(Пауза.)* Задушив — а він її навіть не знав. З такими, як він, краще не говорити. Таких, як він, краще уникати.

Морін приносить Мег чай, потім сідає за стіл.

МОРІН: А я б хотіла з таким познайомитися, і привести його додому — якщо він любить убивати старих жінок.

МЕГ: Морін, негарно так говорити.

МОРІН: Негарно, кажеш?

Пауза.

МЕГ: Чого б йому ото їхати сюди аж із Дубліна? Це йому не по дорозі.

МОРІН: Він би приїхав заради радості спілкування зі мною. А вбити тебе — це був би йому бонус.

МЕГ: Тебе б він убив першу.

МОРІН: Я була б не проти, якби точно знала, що зразу після цього він замордує тебе. Порубає великою сокирою, відрубає твою дурну стару голову і наштрикне на кілок. Тоді я не проти бути першою. О, я тоді з радістю була б перша. Не колотила б більше «Комплону», не варила б вівсянки і не...

МЕГ (*перебиває, виставляючи чашку з чаєм*): Морін, тут нема цукру, ти забула. Принеси цукру.

Морін якусь мить на неї дивиться, потім бере чай, несе до раковини і виливає, повертається до Меґ, хапає її недоїдену вівсянку, йде на кухню, вишкрябує кашу у відро, кладе миску в раковину і, з огидою глянувши на Меґ, виходить у коридор, зачинивши за собою двері. Меґ сердито витріщається в порожнечу.

Затемнення.

Картина друга

Меґ сидить за столом, дивиться на себе в дзеркальце. Кілька разів поправляє зачіску. Працює телевізор, показує старий австралійський серіал (конкретно — серіал «The Sullivans»). Лунає стук у вхідні двері, вона трохи лякається.

МЕГ: Хто..? Морін. Ох-ох. Двері, Морін.

Меґ устає й човгає до кухонного вікна. Стук чути знову. Вона човгає назад до дверей.

МЕГ: Хто там?

РЕЙ (*не видно*): Тітко, це Рей Дулі. Сусід через дорогу.

МЕГ: Дулі?

РЕЙ: Рей Дулі, так, так. Ви мене знаєте.

МЕґ: Це ти, виходить, з сім'ї Дулі?

РЕЙ: Так. Я Рей.

МЕґ: О-о.

Пауза.

РЕЙ (*роздратовано*): То ви мені відчините, чи я балакатиму з дверима?

МЕґ: Вона дає їсти курям. (*Пауза.*) Ти вже пішов?

РЕЙ: Пані, та відчиніть же двері! Я що, дарма теліпався сюди цілу милю?

МЕґ: А що, не дарма?

РЕЙ: Ви ще й дражнитесь?

Меґ насилу відсовує засуви, одчиняє двері. Заходить Рей Дулі, парубок років двадцяти.

РЕЙ: Дякую! Я вже думав, що ви мене продержите під дверима годину.

МЕґ: О, то це ти.

РЕЙ: Та ясно, що я. Хто ж іще?

МЕґ: Ти той Дулі, що в нього дядько.

РЕЙ: За двадцять років ви мене бачили мільйон разів. Так, я той Дулі, в якого дядько, і це саме дядько попросив мене до вас зайти.

Рей зупиняється і якусь мить дивиться телевизор.

МЕґ: Морін біля курей.

РЕЙ: Ви казали, що Морін біля курей. Що по телевізору?

МЕґ: Я жду, коли будуть новини.

РЕЙ: Довго вам ще ждати.

МЕґ: Я розчісувалася.

РЕЙ: Це якийсь серіал.

МЕґ: Я не знаю, який.

РЕЙ: У вас телевизор так добре показує.

МЕґ: Середньо показує.

РЕЙ: Це австралійський серіал. Тепер усе тільки австралійське показують.

МЕґ: Я не знаю, австралійське чи ні.

Мег сідає в крісло-гойдалку.

МЕГ: Морін біля курей.

РЕЙ: Ви вже тричі казали, що Морін біля курей. Хочете поставити рекорд світу в казанні «Морін біля курей»?

Пауза.

МЕГ (збентежено): Дає їм їсти.

Рей якусь мить дивиться на неї, потім зітхає й визирає в кухонне вікно.

РЕЙ: Я не для того прителіпався по болоті аж сюди, щоб їй сказати, та й годі. Я наскрізь промок, поки виліз на цю вашу гору.

МЕГ: Гора висока.

РЕЙ: Дуже висока.

МЕГ: Крута.

РЕЙ: Точно, що крута. А де не крута, там болото.

МЕГ: Болото й каміння.

РЕЙ: Болото й каміння, це точно. Ага. Як ви на неї щодня вилазите?

МЕГ: Ми виїжджаємо.

РЕЙ: Ясно. *(Пауза.)* От через те і я хочу їздити. Запишусь на курси водіння. Куплю машину. *(Пауза.)* Не якусь там хорошу. Ненову, вживану.

МЕГ: На якій уже хтось їздив.

РЕЙ: Хтось їздив, ага.

МЕГ: Після когось.

РЕЙ: Отець Велш — чи Волш? — продає свою машину, тільки ж я буду як педик, якщо куплю машину у священика.

МЕГ: Я отця Велша — чи Волша — не люблю.

РЕЙ: Він якось був тріснув Мартіна Генлона по голові — ні за що ні про що.

МЕГ: Хай Бог милує!

РЕЙ: Ага. Хоч це нетипово для отця Велша. Отець Велш рідко вдається до насильства — як і більшість молодих священиків. То в основному старші священики люблять бити по голові. Я не знаю, чого. Мабуть, їх так виховали.

МЕґ: У середу по телевізору показували одного священика, то від нього одна американка народила дитину!

РЕЙ: І що тут нового? Тепер таке щодня. Важко знайти священика, від якого не народила дитину американка. От якби він ударив ту дитину по голові, ото була б новина. От. По-любому. Ага. Що я говорив? А, так. Тітко, якщо я вам скажу, то ви перекажете Морін, чи краще буде записати?

МЕґ: Я перекажу.

РЕЙ: Добре. Мій брат Пато запрошує вас на проводи нашого дядька. У «Ріордан-холі», в Караро.

МЕґ: Твій брат уже вернувся?

РЕЙ: Вернувся.

МЕґ: Вернувся з Англії?

РЕЙ: Вернувся з Англії, ага. Жив у Англії, то звідти й вернувся. А наш американський дядько після відпустки вертається додому в Бостон. І забирає з собою обох своїх гиденьких дочок. І оту Долорес, як-там-її, Гілі, чи Гулі. Через те в «Ріордан-холі» будуть прощальні гульки. Проведемо цих задавак. Хавчик буде на шару. І ото брат каже, щоб ви приїжджали. Чи тільки сама Морін, бо він знає, що ви не любите виходити з дому. У вас болить нога?

МЕґ: Ні.

РЕЙ: О. А в кого болить нога?

МЕґ: Не знаю. У мене інфекція сечового міхура.

РЕЙ: Мабуть, це я про міхур і думав. Добре, що ви ска-зали.

МЕґ: У мене міхур.

РЕЙ: Я знаю, у вас міхур.

МЕґ: І спина болить. І руку я обпекла.

РЕЙ: Так, так, так. Ну то ви ж їй перекажіть.

МЕґ: Га?

РЕЙ: Не забудете їй переказати?

МЕґ: Ні.

РЕЙ: То повторіть мені.

МЕґ: Повторити тобі?

РЕЙ: Ага.

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.